

ФРАНЦУЗЬКІ КОЛОРОНІМИ З ЕНАНТІОСЕМІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ

Ірина СМУЩИНСЬКА

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

Емілія НИКОЛАЄСКУ

Національна академія Служби безпеки України, Україна
E-mail: valerijs@ukr.net, emilie.nicolaescou@gmail.com

FRENCH COLORONYMS CONTAINING ANTHIOSEMIC COMPONENT

Iryna SMUSHCHYNSKA

Kyiv Taras Shevchenko National University, Ukraine

Emiliia NIKOLAIESKU

National Academy of Security Service of Ukraine, Ukraine

E-mail: valerijs@ukr.net, emilie.nicolaescou@gmail.com

ABSTRACT: The article is devoted to the study of French lexical units of semantics that denote color and may have opposite connotations or obtain it in the context of the work. According to the analysis, the core of color is its physical characteristics, layered with others (psychological, emotionally expressive, evaluative, symbolic), which can be variable up to the opposite. French coloronyms are mostly polysemantic, but the meaning often depends on the distribution, on the noun that determines the semantics of the color adjective, and these meanings are often multipolar. The peculiarity of French coloronyms is that they include a large number of derivatives of complex lexemes – names of shades, formed contrary to the rules of French word formation. Opposition relations can include: the semantics of the main color – its shade, direct – figurative meaning, phraseological meanings, connotations, symbols, associations, and so on. French color vocabulary clearly reflects the peculiarities of specific national-cultural world view and is quite active in terms of semantic transformation: some meanings are lost, obsolete, become historicisms or archaisms with a positive or negative color, the symbolism of which is no longer understood. In addition to the linguistic and cultural connotations, there is an individual-subjective, associative one, but the main types of reinterpretation of French coloronyms are metaphor and metonymy. In most cases, French coloronyms represent incomplete enantiosemia, when coloronyms have a positive / neutral / negative meaning depending on the semantics of the noun.

KEYWORDS: coloronym, semantics, polysemy, enantiosemia, enantiosemic component, ambivalence, connotation, distribution, multipolar meanings.

Постановка проблеми. Колір є невід’ємним компонентом матеріального світу, елементарним і водночас значущим зоровим поняттям. Здатність людського зору розрізняти кольори дає змогу пізнавати навколишній світ, отримувати великий обсяг інформації (прийнято вважати, що колір викликає в людини „інтелектуальну рефлексію”). Крім того, колір у сприйнятті людини має настрій, теплоту, образ, він має **здатність емоційного впливу** на психіку людини (Исаев, 2006, с. 3–4), іноді зовсім протилежного. Колір як **категорія культури** „фіксує унікальну інформацію про колорит навколишньої природи, своєрідність історичного шляху народу, взаємодію різних етнічних традицій, особливості художнього бачення світу” (Жаркынбекова, 1999, с. 68), що часто мають суттєві розбіжності. Отже, **”мова кольору” – це свого роду особлива знакова система** (Миронова, 1993). Проблему колористики вивчають здавна. Її досліджували ще античні філософи, зокрема Аристотель (праця „Про кольори”), Платон та інші. Колір є об’єктом студіювання багатьох наук: психології, лінгвістики, семіотики тощо. Не одне покоління українських і зарубіжних лінгвістів вивчало та продовжує вивчати лексико-семантичну групу/семантичне поле колоронімів із різних позицій: *порівняльного мовознавства* (В. Кульпіна, Т. Світлична, Є. Чекаліна), *етнолінгвістики* (А. Вежицька, Г. Яворська), *лексикології* (Ю. Апресян, Н. Бахіліна), *перекладознавства* (З. Давидян, К. Дубровіна, І. Ковальська). У ХХІ столітті більша увага стала звертатися на когнітивний, прагматичний (Р. Алімпієва, А. Вежицька, О. Дзівак, Е. Рахіліна, Т. Семашко), лінгвокультурологічний (Б. Берлін, П. Кей, В. Маслова, С. Тер-Мінасова), психолінгвістичний (Б. Базима, О. Василевич, Е. Рахіліна, Р. Фрумкіна), метафоричний, символічний (Б. Базима, Л. Бондаренко, Н. Козлова, Л. Міронова, Н. Ніколаєва, Н. Серов) аспекти

кольорів. Власне, колірний символізм, зв'язок кольору з психікою людини стає однією з центральних наукових проблем, яка продовжує привертати увагу західних та східних мовознавчих студій, що свідчить про **актуальність теми**. Вчені досліджували семантичне поле колоронімів, у тому числі і на матеріалі французької лексики і фразеології (Клюева, 1956; Масленникова, 1972; Mollard-Desfour, 2002, 2004, 2006, 2009, 2010, 2011; Molinier, 2006; Чекалина, 1972; Tornay, 1978; Тугушева, 2003; Давидян, 2008). Намагалися визначитися з основним терміном: *кольоролексема* (С. Кезина, А. Чекупаева), *колоронім* (Л. Байрамова, А. Кашникова), *колорема* (Е. Багірова, М. Булычева, Ю. Павлова), *кольоропозначення* (Н. Бахилина, А. Вежбицкая, С. Тер-Минасова), *кольоронайменування* (Т. Михайлова, Р. Фрумкина), *кольоратив*, *кольористична лексема*, *кольороназва*, *кольоронімінант*, *кольоронімен* (І. Бабій, В. Berlin, Р. Kay, І. Ковальська, М. Чикало) (Іншаков, 2013, с. 189). Більшість термінологічних назв походить від латинського іменника *color* „колір”, але були спроби введення терміну *хроматонім* на грецькій основі (грец. *chroma* „колір” + *онім* „ім'я”). Найпоширенішим і загально визнаним на сьогодні є термін **колоронім**, яким ми і послуговуємося в нашій роботі. Було запропоновано і численні класифікації колоронімів за різними аспектами: 1) за *структурно-семантичними типами* (Кириченко, 1960); 2) за *частотністю вживання* (Москович, 1960); 3) за *словотвірною структурою* (Дзівак, 1975); 4) за *подібністю в історичному аспекті* (Бахилина, 1975); 5) за *фізичними параметрами* (Миронова, 1993); 6) за *подібністю у психолінгвістичному аспекті* (Фрумкина, 1984) тощо. Але багато проблем ще залишилося не вирішеними, зокрема протилежність значень колоронімів, їхня амбівалентність, різна конотація практично не вивчалися. Отже, **об'єктом** нашого дослідження є французькі колороніми з енантіосемічним компонентом, зібрані методом суцільної вибірки зі словникових джерел французької мови, а також творів сучасної художньої літератури.

Предметом дослідження є протилежні конотації та асоціації, що можуть виникати у французьких колоронімів у художньому контексті.

Мета дослідження: з'ясувати можливості і шляхи розвитку енантіосемічних значень у французьких колоронімів.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовувалася комплексна методика, але основними стали компонентний, стилістичний та інтерпретаційний аналізи. Вслід за Т. Мішеніною аналіз будували за такими трьома етапами: 1) аналіз семантики лексеми за допомогою словникових дефініцій, її змін (розширення чи звуження семантичної структури, утворення переносних значень); компонентний аналіз (виділення диференційних та імплікативних, конотативних сем); 2) виявлення асоціативного поля лексеми; 3) контекстуально-інтерпретаційний аналіз (Мішеніна, 2015, с. 104).

Виклад основного матеріалу. Складниками **концепту колір** вважаються: а) фізична характеристика кольору (його диференційні ознаки), б) психологічна характеристика кольору (особливості його впливу на психіку людини), в) аксіологічний компонент (пов'язана з кольором оцінка позитивна / негативна, його сприйняття / несприйняття людиною), г) ознаки прототипу, який слугує концептуальним аналогом кольору і зумовлює побудову синестезійного ланцюга, д) символічні характеристики кольору (Редька, 2006, с. 45). **Ядром** виступають фізичні характеристики кольору (*синій, зелений, червоний*), на які нашаровуються всі інші (психологічні, емоційно-експресивні, оцінні, символічні типу *приємний/неприємний, подобається/не подобається* тощо), які можуть бути перемінними аж до протилежності, як свідчить наш аналіз. Так, наприклад, **зелений колір** розвинув у французькій мові широку полісемію і має значення „*сирій, незрілий, нестиглий; свіжий (про овочі); бадьорий, міцний, здоровий (про людину); злодійський (про жаргон); дощовий (про погоду); сільський; екологічний*” тощо. Порівняймо в контексті:

„*C'était un petit vieillard vert encore et dispos, poudré, le nez rouge, l'air jovial et goguenard*” (Mérimée, *La Vénus d'Ille*, Larousse, 1990, р. 26).

Одразу зазначимо, що французькі колороніми:

1. Як правило, є лексемами полісемічними.

2. Значення колоронімів часто залежать від дистрибуції, залежно від іменника визначається семантика прикметника кольору: погода → „дощова”, овочі → „свіжі”, старець (як у прикладі) → „міцний, бадьорий”.

3. Значення колоронімів часто є різнополюсними, зокрема за шкалою „добре – погано”: „бадьорий” – це добре, „злодійський” – це погано.

4. Як зазначає Х. Маріна, в дослідженні колоронімів увага звертається на сегментацію лексики (розподіл кольорів у процесі номінації), суб'єктне сприйняття (значення) і фізичний феномен (референт) (Marina, 1999, р. 191 – 195). Це означає, що залежно від того:

- який **об'єкт** є носієм певного кольору,

- який **суб'єкт**, носій якої культури сприймає об'єкт певного кольору (чи в якій ситуації),
 - яку **номінацію (ім'я)** має колір у певній мові,
 все це може бути амбівалентним – оцінно чи емоційно-експресивно.

Так, у творі Ж. Сименона **сірий колір** *gris* у переносному значенні позначає „дешевий тютюн світлого кольору”, що в контексті протиставляється дорогим сигарам:

„... *Point touchait négligemment une boîte de cigares ...*

- *Je suppose ...*

Le commissaire souriait, murmurait:

- *Je préfère ma pipe.*

- *Du gris?*” (Simenon, Maigret chez le ministre, 2004, p. 29).

„*Chemise kaki à épaulettes*” (Chabrol, Un homme de trop, 1978, p. 9) обов'язково провокує суб'єктивну „військову”, а також „соціалістичну” конотацію, яку представники різних політичних таборів можуть сприймати категорично протилежно. Або такий відтінок позитивного **жовтого кольору** як *couleur cacca d'oie* завжди буде мати пейоративну конотацію: „*des peintures cacca d'oie*” (P. Robert):

„- *D'un brun très clair ... Ce que, de mon temps, si vous excusez l'expression, on appelait des souliers cacca d'oie*” (Simenon, Romans, Maigret et l'homme au banc, 1968, p. 315).

5. Ядром колірної групи є 11 прикметників-назв основних кольорів (*blanc/білий, jaune/жовтий, orange/помаранчевий, rose/рожевий, rouge/червоний, brun/коричневий, vert/зелений, bleu/синій, violet/фіолетовий, gris/сірий, noir/чорний*). Вважається, що колірна ознака з'явилася в мові в такій діахронічній послідовності – білий, чорний, червоний, зелений, жовтий, синій, коричневий, рожевий, помаранчевий, фіолетовий та сірий, при чому *коричневий, рожевий і фіолетовий* є власне романською інновацією (Kristol, 1978). Система сучасних французьких колоронімів є розгалуженою лексико-семантичною групою, за даними Л. Бедоїдзе (1997), **загальний список французьких колоронімів налічує 191 назву кольорів та їх відтінків**. Отже, колірна група становить собою певну лексичну єдність, усі компоненти якої співвідносяться з родовим поняттям „колір” і з конкретним лексичним значенням „даний колір” в межах його різних лексико-семантичних груп (Чекалина, 1972, с. 4), де :

- певні позначення є більш вживаними в контексті ніж інші, і відповідно, мають більш ширшу полісемію, можливість змінювати конотацію (наприклад, назви кольорів, утворені від назв рослин чи їжі, що характерно для французької мови, часто не мають ще одного значення, крім колірною („*son foulard de soie crème*” (Simenon, Le Chien jaune, 2003, p. 36), але передають приємне/неприємне враження),

- складні найменування важче розвивають систему переносних значень, включаючи протилежні, залишаючись часто моносемічними; особливістю французьких колоронімів є те, що до їх складу входить **велика кількість похідних складних лексем-назв відтінків**, утворених всупереч правилам французького словотвору, оскільки тут назва відтінку передається іменником, який підпорядковується прикметнику-назві основного кольору: *bleu pétrole, rouge sang, blanc neige, vert olive, etc.* Наприклад:

„... *la couleur des vitraux ... Ceux-ci étaient d'un jaune-abricot*” (Simenon, Maigret et l'homme au banc, 1968, p. 308),

„*ces yeux bleu lavande*” (Simenon, Romans, Maigret et le corps sans tête, 1968, p. 261),

„*costume ... bleu marine*” (Simenon, ibid, p. 262).

Що цікаво, **лексема-означення може змінювати як денотативну ознаку кольору, так і конотативну, аж до протилежності**. Таким чином „нудьгуючий” *сірий/gris (gris comme la pluie)* може стати „благородним” *gris-perle*:

„*On voyait aussi, sur la tablette, un chapeau gris-perle qu'il n'avait pas porté souvent, qu'il avait dû s'acheter, un jour de folie, par protestation contre l'atmosphère de Juvisy*” (Simenon, Maigret et l'homme au banc, 1968, p. 362).

„*Le commissaire était tout frais, en gris-perle des pieds à la tête, une fleur à la boutonnière*” (Simenon, La première enquête de Maigret, 2013, p. 50).

6. В опозиційні відношення можуть вступати:

- **семантика основного кольору – його відтінку**, як тільки-но зазначалося (позитивний білий і негативно забарвлені його відтінки: „*Il n'était plus pâle. Il était livide*” (Simenon, Le Chien jaune, 2003, p. 94)),

- **пряме – переносне значення,**

- **фразеологічні значення,**

- конотації,
- символіка,
- асоціації.

Розглянемо детальніше.

7. Перш за все, щодо **прямого/переносного значень**.

Оскільки назви кольорів належать у французькій мові до найдавнішої лексики (вважається, що у певний період латинські назви були замінені франкськими, що позначали масть коня), вони за цей час **розвинули широкую палітру переносних значень**, що можуть вступати в антагоністичні відношення як між собою, так і з прямим первинним значенням. До речі, і родова лексема *colір / couleur* теж має розвинену полісемію, наприклад:

„*Les journaux non plus qui, selon leur couleur, défendaient des thèses différentes*” (Simenon, Maigret chez le ministre, 2004, p. 29), де *couleur* означає „політичну орієнтацію газети”.

8. Ці переносні значення часто **закріплюються у фразеологічних виразах, які іноді можуть нести протилежну конотацію**. Так, аналіз словникових дефініцій лексеми *couleur* фіксує позитивну конотацію виразу „*un paysage très couleur locale*” і негативні конотації виразів „*femme de couleur (qui n'appartient pas à la race blanche)*” і „*perdre ses couleurs*” (див.: P. Robert). Крім того, аналіз словникових дефініцій свідчить про те, що *couleur* у різних виразах **виступає антонімом** до різних кольорів: *vêtements noirs ou de couleur* (антонім до чорного), *laver le blanc et la couleur* (антонім до білого), *film en couleur* (антонім до чорно-білого) (див.: P. Robert). Залежно від смаків людини *couleur vive* також може сприйматися з різними (протилежними) конотаціями й асоціаціями, тож можна говорити також про його **амбівалентність**. Так, читачу, який відкриває роман Ж. Сименона „*Chien jaune*” інтерпретація персонажа (собаки), заявленого в назві, його роль у творі буде зрозуміла набагато пізніше і буде змінюватися від категорично негативної (лякає одного персонажа, вбивцю) до категорично позитивної (вірного пса підозрюваного). Назви кольорів беруть участь у творенні численних словосполучень, ідіом, фразеологізмів, прислів'їв, які можуть мати як пряме: *ours blanc; linge blanc; sauce verte*, так і переносне значення: *merle blanc; armée blanche; bâton blanc; avoir la main verte; donner le feu vert à quelqu'un; être dans le rouge; noire geline pond blanc œuf; voir tout en noir*, передавати як позитивні, так і негативні відтінки.

9. Можна розрізнити також:

1) мотивовані лексичні одиниці, в яких колірний номінант виступає в своєму початковому хроматичному або ахроматичному значенні (*blouse blanche*),

2) колороніми, що використовуються в одному з характерних переносних значень, етимологія виразу є більш-менш зрозумілою (*blanc comme neige = innocent, blanc comme un drap* (Simenon, Chien jaune, 2003, p. 107) = *très pâle*), і це добре / чи погано,

3) лексичні одиниці, в яких колір не відіграє значної ролі, але **може служити інтенсифікатором чи показовою ознакою** чогось чи когось, в цьому третьому випадку йдеться перш за все про **перифрази** типу *les hommes en blanc (= les chirurgiens), les casques bleus (= les troupes de l'ONU), etc.*,

4) нарешті, колороніми, які **не передають колірної ознаки в словосполученнях**, етимологія яких не зрозуміла: *mariage blanc = фіктивний шлюб, billet vert = долар, cornette blanche, caisse noir, carte grise, carte rose mouço*:

„*Le commissaire Le Bret avait eu l'air de lui donner carte blanche*” (Simenon, La première enquête de Maigret, 2013, p. 65).

„*Louis avait une peur bleue que le gamin parle à sa femme ou lui envoie une lettre anonyme*” (Simenon, Maigret et l'homme au banc, 1968, p. 405).

10. **Колірне сприйняття є однаковим для усіх людей**, однак колірний **символізм** у різних культурах може бути різним, хоча існують і елементи подібності. Як зауважує А. Вежбицька, „мова відображає те, що відбувається у свідомості ..., а наша свідомість формується, зокрема, і під впливом оточуючої культури” (Вежбицькая, 1996, с. 239). На думку психологів, носії різних мов повинні сприймати кольори однаково, але сприйняття кольору пов'язане з певними „елементами людського досвіду” (Вежбицькая, 1996). У кожного народу значення кольору передається з покоління у покоління й закріплюється на підсвідомому рівні, а асоціації підкреслюють **національну індивідуальність** сприйняття. У Франції, наприклад, **жовтий колір** асоціюється з „*générosité*”, „*créativité*”, „*originalité*”, „*goût des mots et de la parole*” (Girardet, Pécheur, 2012 p. 75), має позитивні конотації в розмовному виразі *cracher jaune – бути при грошах*, одночасно жовтий вважається кольором „зради” і у численних фразеологізмах має негативне оцінне значення: *rire jaune, sourire jaune, colère jaune, cartouche jaune*. Наприклад:

„Celui-ci ... esquissa **un sourire jaune**, comme un homme qui ne sait que répondre à une *plaisanterie*” (Simenon, Chien jaune, 2003, p. 50).

11. Така колірна семантика часто пов'язана з історичним і культурним досвідом народу, його світосприйняттям. Колір є засобом осмислення світу, що має свої національно-специфічні відмінності (Соколова, 2016, с. 44). На особливості **лінгвокультурного значення колоронімів** можуть впливати різні чинники – соціально-історичні, психологічні, символічні тощо, і **воно з часом може змінюватися**. Французька колірна лексика теж яскраво відображає особливості національно-культурно-специфічного світосприйняття і є доволі активною **в плані семантичної трансформації**: деякі значення втрачаються, виходять з ужитку, позначають історизми з позитивним чи негативним забарвленням (*les blancs, traite des blancs, Eminence grise, cordon rouge, bonnet rouge, maison rouge, code noir, cartouche jaune*), стають застарілими словами чи виразами, семантика чи символізм яких у наш час вже не зрозумілий (*réduire qn au blanc, butte en blanc, un petit bleu, travailler dans le rouge, cul rouge, habit rouge, chapeau rouge, dragons noirs, manteau bleu, singe vert, un noble à la rose*), їх етимологія втрачена (чому *prendre le bonnet vert* означає „збанкрутувати”?). Наведемо приклад історизмів:

„*Un ruban violet d'officier d'Académie*” (Courteline, cité d'après: P. Robert) – це добре чи погано? Персонаж позитивний чи негативний?;

„... *les gens de M. le prévôt, en beaux hoquetons de camelot violet, avec de grandes croix blanches sur la poitrine*” (Hugo, Notre-Dame de Paris, 1949, p. 8) (= *l'habit des gens d'armes au Moyen âge*).

Або може розвивати нові значення і поняття, зокрема це те, що показує сьогодні **зелений колір** (*la révolution verte, l'Europe verte, le tourisme vert*), чи згаданий вище **жовтий** (рух *gilets jaunes* у Франції, що з'явився 17 листопада 2018 року), чи значеннєвий **помаранчевий** у реаліях України (*la Révolution orange*) тощо.

Дослідники підкреслюють той факт, що **в різні часи в того чи іншого кольору на перший план висувалися то позитивні, то негативні конотації** (Соколова, 2016, с. 37). До XVII століття класифікація кольорів спиралася на культову міфологію та релігійне потрактування **колірного символізму**. Але, як зазначає М. Серов, „раніше наші предки сприймали кольори та їх відтінки набагато тонше, проте, чим ближче до наших часів, тим сприйняття кольору грубіше, втрачає свою філософічність і багатозначність” (Серов, 2004, с. 16). Як стверджує І. Ковальська, „семантична структура кольороназв у різних функціях видозмінюється від абсолютного переважання денотативного значення до його згасання й переходу на передній план конотативних компонентів”, але „архісема колірної ознаки зберігається навіть тоді, коли під впливом функції актуалізуються емоційні та оцінні семи” (Ковальська, 1999, с. 68).

Є випадки, коли лексична одиниця спочатку мала негативні значення, а з часом вона набула і позитивні конотації:

dame blanche: 1) жінка в білому (примара); 2) *розм.* пляшка білого вина;

être blanc: 1) погано виглядати; 2) збліднути від хвилювання; 3) не бути засмаглим; 4) мати „чистий” паспорт;

faire des yeux blancs: 1) закочувати очі; 2) бути в стані напівнепритомності 3) пускати бісики.

12. Важливими типами переосмислення кольорів є метафора та метонімія. Особливість колірної метафори полягає в тому, що вона здатна виражати емоції і настрої й називати емоційний стан і людські якості одночасно. „Метафори мають великий вплив на формування мовної картини в цілому, метафорична характеристика кольору містить досвід людини і враження, що він викликає” (Козлова, 2010, с. 7). Внаслідок полісемії у колоронімів утворюються периферійні семи з метафоричними чи метонімічними відношеннями: *nuit blanche, pain rouge, temps vert, être trop vert*. Процес метафоризації, здебільшого, стосується простих колоронімів, які належать до основних кольорів. Як зазначає К. Соколова, „контекстуальна реалізація переносного значення прикметників-колоронімів зумовлюється їх взаємодією з іменниками. Одні й ті ж колороніми, **посднуючись із різними іменниками**, можуть метафоризуватися в різних напрямках, що спричинює **розвиток оцінних конотацій**. У цьому процесі важливу роль також відіграє семантика іменника, за допомогою якої розкривається багаторівневий семантичний потенціал колоронімів, що входять до складу словосполучень, ідіом, фразеологізмів” (Соколова, 2016, с. 65): *billet blanc, marée blanche, gelée blanche, tourisme vert, station verte, être vert de peur/froid, verte semonce, au diable vert, maladie bleue, une peur bleue, noir ingratitude, crimes noirs*.

Як об'єкт для порівняння в ідіомах, фразеологізмах із колоративним компонентом частіше виступають природні та предметні лексичні одиниці, що пояснюється колірною різноманітністю навколишнього світу: *sortir blanc comme neige, comme une tornade blanche*. У більшості випадків французькі колороніми представляють **неповну енантіосемію**, коли колороніми залежно від семантики іменника мають позитивне/нейтральне/негативне значення: *vilain comme lard jaune (= vieux)*.

13. Як ми вже зазначали, **крім лінгвокультурної конотації, існує індивідуально-суб'єктивна, асоціативна**. У кожної людини є колірні уподобання, які відрізняються в жінок та чоловіків, і які впливають на фізичний та емоційний стан людини. Відомим є факт особливої ролі кольоропозначень у творчості Ж.-П. Сартра: **білий** – колір тривоги, **сірий** – колір екзистенції, існування тощо. Також доведено, що „особливості сприйняття кожного конкретного кольору й враження від нього є однаковими в усіх людей. Індивідуально відмінною є лише **особиста симпатія, байдужість чи антипатія** людини по відношенню до будь-якого з кольорів” (Люшер, 2004, с. 115 – 116). Наприклад, у портреті персонажа:

„*Un des policiers était tout jeune, l'autre portait de fortes moustaches acajou*” (Simenon, *Le Chien jaune*, 2003, р. 47),

колір „червоного дерева” може провокувати асоціації чогось дорогого, коштовного, але не всім можуть подобатися „коричнево-червоні” вуса, тут спрацьовує особистісне сприйняття / несприйняття цього об'єкта в цьому кольорі.

14. Нюансування відтінків якщо не створює конотати, то зазвичай **провокує приємні чи неприємні асоціації-враження**, зокрема, це стосується **розрізнення світлих („приємних”) і темних („неприємних”) кольорів**. Наприклад, приємне враження виникає від такого опису:

„*Le ciel était d'un bleu un peu pâle ... On y sentait des caresses du soleil*” (Simenon, *Le Chien jaune*, 2003, р. 88), і неприємне від такого: „*Le ciel était d'un gris livide*” (Simenon, *Le Chien jaune*, 2003, р. 27).

Але світлий відтінок може мати в контексті й негативну конотацію: „*(il) aperçut Ernest Michoux qui se tenait aussi près de lui que possible, pâle comme un fantôme*” (Simenon, *Le Chien jaune*, 2003, р. 49), як і темний колір: „*Ernest Michoux, le teint terreux ...*” (Simenon, *Le Chien jaune*, 2003, р. 46).

Однак ця конотація часто залежить від слова, що характеризує колір, і від того, яку емоцію цей колір передає – страх, злість, заздрість тощо. Як свідчать наведені вище приклади, протилежні кольори передають ту саму емоцію того самого персонажа. Тут же Сіменон дає ще один колірний синонім, щоб показати сильний страх свого персонажа:

„*Le docteur, le teint plombé, était debout ...*” (Simenon, *Le Chien jaune*, 2003, р. 37).

Як зазначає К. Соколова, основним фактором існування полісемічності в кольорах є амбівалентність, яка пов'язана з поляризацією значень при визначенні того чи іншого об'єкта. Сучасні мови на давньому етапі свого розвитку мали лише два слова, які позначали все різноманіття кольорової палітри: одне слово позначало **темні кольори (негативне значення)**, інше – **світлі (позитивне значення)**. Твердження про маркування компонентів протиставлення першої стадії (темного / чорного та світлого / білого) наявністю / відсутністю інтенсивності має особливе значення для розуміння феномену поляризації значень і утворення енантіосемії, зміни значення з позитивного на негативне і навпаки (Соколова, 2016, с. 54).

15. К. Пагані розмірковувала про можливість відображення подвійної валентності символів. Дослідниця зазначає, що білий і чорний зазвичай означають світло і темряву, знання і невігластво. Однак, **чорний** колір, крім негативної конотації, володіє і позитивною. Чорний – символ „Начала і Достатку” (Pagani, 2001, р. 185). На її думку, „**амбівалентними можна вважати практично всі основні кольори спектра**. Колір часто є амбівалентним символом, заснованим на подвійності значення „позитивне / негативне”, „божественне / інфернальне”. Дослідниця вважає, що однією з причин цього є факт зміни первісної інваріантної сутності колірною значення в процесі збільшення його змін, і, як наслідок, невідповідний розвиток *варіативності*, яка зумовлена різними історичними та культурними контекстами його вживання (Pagani, 2001, р. 185). Т. Готьє обіграє цю особливість кольорів, описуючи одного з головних персонажів:

„*Quant à son teint, nous sommes obligé d'avouer qu'il était fauve comme une orange, couleur contraire à l'idée blanche et rosé que nous avons de la beauté; ce qui ne l'empêchait pas d'être un fort charmant jeune homme*” (Gautier, *Une nuit de Cléopâtre*, 1838, р. 10).

При чому додаткова асоціація до кольору часто виникає завдяки контексту:

„... *le dandy à barbe rouge qui riait comme une hyène*” (Gautier, Contes fantastiques, Onuphrius, 1992, p. 59).

16. Щодо асоціативності, треба відзначити, що різні кольори мають різні асоціативні поля. Так, наприклад, українська мова має три групи кольороназв за ступенем сполучуваності: 1) із максимально широким асоціативним полем (*білий, жовтий, синій*); 2) із середнім асоціативним полем (*блакитний, рожевий, фіолетовий*); 3) із мінімальним асоціативним полем (*авторські неологізми*) (Дзівак, 1975, с. 30). Як з'ясувалося, асоціативні поля французьких кольороназв теж не є однорідними, більшість кольорів поєднують у собі антонімічні значення (позитивне („світле”) та негативне („темне”), про що свідчить наш аналіз. Широкі асоціативні поля мають колороніми *blanc, noir, bleu, vert, rouge*, які сполучаються з різними іменниками й виражають характеристики предмета чи явища за кольором, набувають переносних значень, нових відтінків внаслідок розширення сфери їх вживання, часто зазнають семантичних трансформацій, втрачають своє номінативне значення (ознаку кольору) й отримують метафоричне значення. До кольороназв із середнім асоціативним полем можна віднести *rose, jaune, brun/marron, gris*. Нарешті, із мінімальним семантичним полем є *violet, orange*, оскільки вони мають обмежену сполучуваність, наприклад, лише одне порівняння, утворене від *violet: être violet comme une prune*. Як уже зазначалося, насамперед **асоціативність пов'язана з емоційною оцінкою**. Колір як такий, як фізичне явище, позбавлений емоційного забарвлення, але набуває його в процесі еволюції людського суспільства і міжкультурних комунікацій. Розвиток когнітивно-емоційної оцінки кольорів супроводжується смисловими трансформаціями колірних слів, внаслідок чого формуються полярні дискурсивні значення, при чому та сама емоція може передаватися різними кольорами як-от: *colère bleue (jaune, rouge, noire)*, виникає своєрідна **колірна синонімія**.

17. Нарешті, зупинимось на асоціаціях і конотаціях французьких кольороназв основних кольорів. У французькому етнокультурному просторі прийнято асоціювати **білий колір** зі світлом, світлими почуттями, добром, радістю, невинністю, ніжністю, охайністю, спокійним станом душі: *vêtu de lin blanc, il a une âme toute blanche*. Білий є символом святості, чистоти, духовності, наприклад, *la robe blanche de la mariée* (хоча на сході (Китай), білий колір асоціюється зі смертю, символізує сум, печаль, що у французькій та слов'янських культурах виконує чорний колір). У психології білий колір є ознакою абсолютної свободи, свободи для всіх можливостей, вирішення проблем, новий початок. За Г. Кларом, білому кольору надають перевагу люди, які потребують звільнення від неприємних обставин (Клар, 2004, с. 164). М. Брусатін стверджує, що з усіх кольорів, білий колір найскладніший і найбільш суперечливий, оскільки він є не тільки кольором, але й вказує і на його відсутність (Brusatin, 2006, p. 114 – 118). Узуально у французькій мові закріплені як позитивні значення білого:

une page blanche, faire passer une colle blanche, n'avoir pas du sang blanc, bal des petits lits blancs, fils de la poule blanche, avoir les quatre pieds blancs, carte blanche,

так і негативні: *être blanc, bulletin blanc, se manger le blanc des yeux, chauffer à blanc, être fauché à blanc, être dans de draps blancs, avoir les foies blancs, sourire blanc* тощо.

Деякі вирази є амбівалентними, залежно від контексту, вони можуть мати як позитивне, так і негативне значення: *feuille blanche, nuit blanche, mettre qn en blanc, d'une voix blanche*.

Порівняльні конструкції з компонентом „білий” можуть мати оцінно-меліоративне (позитивне) та оцінно-пейоративне (негативне) значення. Меліоративну оцінку (краса, чистота, невинність) мають: *blanc comme neige (blanc comme le lait), blanc comme un cygne*; пейоративну оцінку (хворобливість, смерть): *tu es blanc comme un mort, blanc comme un linge, blanc de colère (de peur)*.

Plus blanche que le lait (Gautier, Une nuit de Cléopâtre, 1838, p. 18), „*ses tempes blondes comme l'ambre*” (ibid, p. 18) – оцінка позитивна.

Семантика **чорного кольору** асоціюється з бідною, смутком, печалю, смертю, темрявою, порожнечою, випромінює негативні емоції, відчуття, явища. Він також представляє підземний світ, тобто чорні сили, згадаємо „*La Vénus d'Ille*”, яка (статуя) з'являється в Меріме як „*une grande femme noire plus qu'à moitié nue*” (Mérimée, La Vénus d'Ille, Larousse, 1990, p. 23).

Серед аналізованих мовних одиниць із цим колоративом переважають ті, у яких оцінний компонент **чорний** виступає носієм негативної експресії, негативної оцінки: *regard noir, âme noire, noirs pressentiments, idées noires, ange noir, noir séjour, bande noire, enragé noir*.

Лексема „чорний” має метафоричне значення й пов'язана з емоційним та психологічним станом людини. Чорний колір несе негативний семантичний відтінок: горе, біду, сум. Як правило, до складу ідіом із чорним кольором входять іменники, які вже самі по собі наділені негативною

семантикою і показують похмурий душевний стан (*bile, chagrin, mélancolie*). Їх негативне значення інтенсифікується завдяки колірній характеристиці „чорний”: *chagrin noir, humeur(s) noire(s), mélancolie noire, papillons noirs*.

Порівняння з ахроматичною лексемою „чорний” складають досить велику групу у французькій мові і мають широке асоціативне поле:

noir comme du cirage, comme un charbonnier, comme la cheminée, comme le cœur de la cheminée, comme un corbeau, comme le diable, comme l'ébène, comme de l'encre, comme l'enfer, comme (du) jais, comme de la suie, comme une taupe, comme le cul, comme le derrière du diable, comme dans la gueule d'un loup, comme dans un tunnel, bosser comme un noir.

Фразеологізми з колоронімом *чорний* трапляються досить часто, з негативним відтінком: *le travail au noir (= clandestin), vendre du noir à qn, pousser qch au noir, faire un mal noir, rendre noir, être complètement noir*.

Однак деякі ідіоми не можна однозначно охарактеризувати як позитивно чи негативно оцінні, оскільки оцінка в цьому випадку буде залежати від ситуації і їх контекстуального вживання, наприклад: *collets noirs* (такі ідіоми А. Соколова називає „фразеологізмами з розпливчатою оцінкою”), або від ставлення мовця до певного явища, наприклад, *les romans de série noire, le tableau noir de l'école, etc.*

У процесі нашого дослідження ми виявили французькі словосполучення з позначенням кольору *чорний*, які мають позитивне значення: *avoir un fun noir, un petit noir, mettre dans le noir*. „Чорні брови”, „чорні очі” чи „волосся” мають позитивну конотацію як символи жіночої вроди. Наприклад, опис Клеопатри у Готьє:

„*Des cheveux noirs comme ceux d'une nuit sans étoiles s'échappaient de ce casque et filaient en longues tresses sur de blondes épaules*” (Gautier, *Une nuit de Cléopâtre*, 1838, p. 3).

Крім того, чорний колір вважається кольором елегантності та смаку (Girardet, Pêcheur, 2012, p. 74).

Як показує наш матеріал, семантичне поле лексичних одиниць частіше має позитивне/нейтральне значення, а на периферії – негативне, при чому ці протилежні значення узусно співіснують, закріплені в словнику:

billet blanc: 1) лотерейний квиток; 2) невіграшний лотерейний квиток;

billet noir: 1) виграшний лотерейний квиток; 2) чорний квиток (витягнувши якого юнак призовного віку повинен був йти на військову службу) 3) смерть;

habit noir: 1) фрак; 2) брехун;

il fait noir: 1) темно, ніч на дворі; 2) майбутнє темне, майбутнє загрожує небезпекою.

Сірий колір, як і чорний, має здебільшого негативні конотації. Це колір бідності, туги, нудьги, він позначає щось приховане, завуальоване, неявне, поганий настрій, сум, меланхолію, одноманітність буття: *il fait gris, cheveux gris, faire grise mine à qn, de gros nuages gris, une vie terne et grise, en voir de grises, avaleur des pois gris, souris grises, être gris, gris comme un cordelier*.

Серед позитивних і нейтральних конотацій можна відмітити: *matière grise, papier gris*.

Залежно від контексту деякі словосполучення можуть мати як позитивне, так і негативне значення: *barbe grise, connu comme le loup gris*.

Враження від кольору теж часто передається контекстуально:

„*Les yeux ... étaient d'un gris de mer froid*” (Gracq, *Le Rivage des Syrtes*, 2014, p. 20).

На думку деяких вчених (Дж. Вазарі, М. Брустатін), **червоний колір** є найбільш дуалістичним та амбівалентним, оскільки він має найсильніший емотивний вплив на психіку людини. Психологи асоціюють червоний колір з енергією, сміливістю, активністю і водночас із лютістю, якщо червоний колір є надто інтенсивним: *il a vu rouge*. Вибір червоного кольору пов'язаний із тенденцією до самореалізації. Червоному кольору приписували цілющі властивості, його використовували при замовляннях. Лексичні одиниці з червоним кольором є носіями як позитивної оцінної семантики (любов, пристрасть, натхнення), наприклад, *le tapis rouge des stars*, так і нейтральної: *poisson rouge, fruits rouges, rouge à lèvres, talon rouge, rouge comme le chérubin*, проте вони можуть мати й амбівалентну природу (*le drapeau rouge des révolutionnaires*), активізувати негативно-оцінні конотації (агресія, ненависть, небезпека, кровопролиття, страждання, влада, неосвіченість):

voir rouge, marquer qn à l'encre rouge, tirer à boulets rouges sur qn, avoir la crête rouge, c'est la lanterne rouge de la classe, têtu comme un âne rouge.

Негативний образ червоного може підкреслюватися в контексті образними засобами:

„*Ce soleil rouge, sanglant, qui vous regarde comme l'œil d'un cyclope!*” (Gautier, Une nuit de Cléopâtre, 1838, p. 5),

„*le soleil, rouge comme un bouclier tombé des fournaies de Vulcain*” (ibid, p. 8).

Позитивні значення **жовтого кольору** пов'язані з одкровенням, просвітленням, сонячним світлом, радістю, тишею, спокоєм, ніжністю, витонченістю, шлюбом, щастям. Негативне забарвлення – зрада, розлука, уособлення брехні, продажності, безсоромність, заздрість, хворобливість, погані наміри (у Франції жовтий колір вважали кольором зради, а двері зрадників фарбували саме в жовтий колір). У психології жовтий колір виражає звільнення і щастя, є кольором інтелекту, життєвих сил. Жовтий колір – колір життя, світла і водночас колір хвороби, смерті. У Європі жовтий колір означав карантин, а жовтий хрест – чуму.

У порівняльних конструкціях жовтий колір, здебільшого, має пейоративну естетичну оцінку: *jaune comme un cierge pascal, jaune comme un citron, jaune comme du nankin, être jaune comme du safran, vilain comme lard jaune*,

в меншій кількості позитивні: *jaune comme souci*.

Незважаючи на свою амбівалентність, жовтий колір володіє здебільшого негативними оцінними значеннями: *terre jaune, peindre en jaune*. Наприклад:

„*elle avait vu à travers le feuillage luire une prunelle ardente, jaune et phosphorique comme un œil de crocodile ou de lion*” (Gautier, Une nuit de Cléopâtre, 1838, p. 20).

У міфології **синій колір** вважався найбільш містичним. Він символізує прозорість, справедливість, красу, мудрість, глибокі переживання, благородство. Швейцарський психолог М. Люшер тлумачить синій колір як абсолютний спокій, що, до речі, передають вирази „*l'azur du ciel ... le double azur du ciel et de l'eau*” (ibid, p. 2), „*d'un bleu céleste*” (ibid, p. 3) тощо. Він має заспокійливу дію на центральну нервову систему й є символом правди, віри, любові і відданості (Люшер, 2004, с. 122 – 123).

Л. Міронова зазначає, що синій колір не є амбівалентним (Міронова, 1993, с. 120). Це твердження частково спростовує К. Соколова (Соколова, 2016, с. 40), яка вважає, що синій колір не є амбівалентним тільки при трактуванні релігійної символіки, адже в романських мовах, зокрема у фразеологічних одиницях із компонентом „синій”, цей колір має як позитивні: *sang bleu, déesse aux yeux bleus, un cordon bleu (= une bonne cuisinière)*, так і негативні значення: *passer au bleu, ballets bleus, les diables bleus, papier bleu, vin bleu, elle est bleue, celle-là, conte bleu, faire bleu, jurer en bleu, mettre son nez dans le bleu*.

Синій колір породжує позитивні асоціації: світлий початок, позитив, щось неосяжне: *voir bleu, rêve bleu*.

Негативні конотації (нудьга, страх, паніка, пригнічений стан) передають такі вирази: *en être (rester) bleu, bleu comme la poule à Simon, peur bleue, avoir les bleus, avoir des bleus à l'âme*.

Позитивне/негативне значення словосполучень *col bleu, en être bleu, être dans le bleu*, підкаже контекст.

Зелений колір пов'язаний із життям, енергією, родючістю (*campagne, printemps, été, espérance* (Peugoutet, 1994, p. 121)), з психологічного погляду він передає зниження нервової напруги, символізує свіжість, молодість, надію, спокій. Лексема „зелений” також є символом покірності, вірності, гармонії. Однак для французької культури, зелений колір є також кольором злочину. Негативний аспект зеленого кольору, за К. Пагані, пов'язаний із гниттям: „Цей амбівалентний колір вказує на подвійну тенденцію – цвітіння (життя) і стан небіжчика (смерть), одним із прикладів якого є фарбування в стародавньому Єгипті Осіріса (бога рослинності і смерті) в зелений колір” (Pagani, 2001, p. 189). Зелений колір – колір очей диявола, негативними значеннями зеленого кольору є підступність, спокуса, ревність, заздрість, хворобливий стан.

Однак є певна кількість ідіом із позитивною чи амбівалентною конотацією: *avoir les doigts verts, donner le feu vert, avoir le feu vert, une verte vieillisse, numéro vert, or vert*, негативною: *en conter, en dire de(s) vertes et de(s) pas mûres, vert de peur, au diable vert, avoir la trouille verte, haricots verts, être vert de froid, une verte mercuriale*.

Конотації кольору часто пов'язані, як і в інших кольорів, з об'єктами-носіями кольору: *le tapis vert (des jeux), le billet vert (le dollar), les Verts (le parti politique)*.

Є суто французькі енантіосемічні перифрази:

vert galant: 1) серцеїд, підкорювач жіночих сердець (прізвисько французького короля Генріха IV (1589 – 1610)); 2) (*galant de la feuillée*) бандит, що ховається в лісі;

se mettre au vert: 1) відпочивати за містом; 2) перечекати, відсидітися.

Рожевий колір виражає ніжність, ласку, мрійливість, романтичність, любов, невинність: *les vêtements roses des petites filles*. Є символом спокійного та щасливого життя: *Il voit la vie en rose* (= *c'est un optimiste, il est heureux*) (Girardet, Pécheur, 2012, p. 75).

Його психологічною характеристикою є пригнічення психічної енергії. Семантичне поле колороніму *rose*, так само як і вище перелічені кольори, має як позитивні: *découvrir le pot aux roses, être frais comme une rose, voir tout couleur de rose, elle a un teint de lis et de rose, être sur des roses, être dans ses roses, frais comme une rose, humeur de rose*, так і негативні значення: *envoyer sur les roses, être sur les roses, ne fleurir pas la rose, pli de rose, rose nananne sucé longtemps, bonbon rose, voir voler des éléphants roses*.

Асоціативне поле цього кольору не є широким. Щодо вжитку в контексті, він швидше передає позитивні конотації, наприклад, квіти у Готьє кольору *d'un rosé tendre* (Gautier, *Une nuit de Cléopâtre*, 1838, p. 3).

Коричневий колір асоціювався в людства з ґрунтом. Є символом народження, життя, домашнього вогнища, міцної сім'ї та стабільності. У психології виділяють як позитивні (здоровий глузд, ґрунтовність, надійність), так і негативні (нав'язливі ідеї, руйнування, розчарування, депресивний стан) характеристики. У французькій мові, для позначення цього кольору вживаються дві основні лексеми: *brun* та *marron* (є ще *châtain* і *bai* – *гнідий*). Порівняно із лексемою *brun* лексема *marron* асоціюється з непорядністю та незаконністю та має більше семантичне поле, де переважають негативні семантичні значення: *marron sculpté, attraper des marrons, coller des marrons, il est allé rôtir les marrons, secouer la poêle à marron à qn, faire qn marron, faire tirer les marrons du feu par qn, être marron, avocat marron*;

„*un journaliste marron de qui l'hebdomadaire, bourré de potins, passait pour une feuille de chantage*” (Simenon, *Maigret chez le ministre*, 2004, p. 32).

Слід зазначити, що у французькій мові **помаранчевий** та **фіолетовий** кольори не мають енантіосемічного компонента. Зафіксованих енантіосемічних виразів, словосполучень із цими кольорами немає, однак вони можуть з'явитися у контексті, так як значення залежить і від суб'єкта, і від об'єкта. Психологічною характеристикою **помаранчевого кольору** є дратівливий, безцільний та виснажливий стан збудження. Щодо **фіолетового кольору**, у західній культурі він символізує дружбу, велич, розкіш. Це колір єднання, злагоди, жертвовності. У східній культурі, зокрема в Японії, фіолетовий колір виражає сум, біль. Щодо виразів, серед вживаних можна назвати *les rayons ultraviolets* (Girardet, Pécheur, 2012, p. 75). Очевидним є факт того, що у французькій мові найменше асоціативне поле мають кольори **orange, violet, rose**.

18. Крім того, французька мова має певну кількість виразів та фразеологізмів, до складу яких входять **кілька колороназв**, вжитих у протиставленні. Найчастіше використовується опозиція антонімічних *білого* та *чорного кольорів*, яка позначає діаметрально-протилежні полюси хороше / погане, наприклад:

passer / aller / changer du blanc au noir; ne connaître ni le blanc ni le noir; dire blanc et (puis) noir; si l'un dit blanc, l'autre dit (crie) noir; écrire noir sur blanc; mettre du noir sur du blanc; les mains noires font manger le pain blanc; noire geline pond blanc œuf;

протиставлення білого та синього кольорів: *ne pas être blanc-bleu;*

синій / білий / червоний: *en bleu, blanc, rouge.*

Або показують інтенсивність ознаки, емоції:

Червоний / білий: *rougir jusqu'au blanc des yeux* (Mérimée, *La Vénus d'Ille*, Larousse, p. 58).

У художньому контексті другий колір може наводитися імпліцитно, через згадку об'єкта, його носія. Так, ремарка Готьє про зелений колір при описі пустелі „*le vert semblait une couleur inconnue dans cette nature*” (Gautier, *Une nuit de Cléopâtre*, 1838, p. 2) протиставляє зелений жовтому, кольору пустелі, при цьому наділяючи зелений позитивною конотацією (рослинність, квітучість, життя). В описах письменники створюють нові відтінки кольорової гама, які залежно від об'єкту опису можуть передавати не протиставлення, а різну оцінку та експресію, новий колірний образ. У Т. Готьє зустрічаємо *couleur d'ocre et de saumon, d'un blanc farineux, couleur rose-sèche* (Gautier, *Une nuit de Cléopâtre*, 1838, p. 2), *citron pâle* (p. 8);

„*couleurs ternes d'encre et de poussière*” (Gracq, *Le Rivage des Syrtes*, 2014, p. 31);

„*son pelage avait pris une couleur de chocolat écrasé*” (Gary, *Chien blanc*, 1980, p. 11).

Висновки. Як показав наш аналіз:

- французьких колоронімів з енантіосемічним компонентом у денотаті небагато, назви кольорів вирізняються багатством семантичної і словотвірної структури, що реалізується швидше в їх **емоційно-експресивній, аксіологічній, асоціативній та символічній значущості**;

- семантичні зміни колоронімів аж до протилежності значення виникають і відображаються в мовленні, художньому контексті, отримують безліч конотацій та асоціацій, що не завжди фіксується мовою;

- колірні вирази часто належать до різного часу появи і вжитку (застарілі ідіоми, історизми, неологізми) й можуть поступово змінювати оцінку;

- переносне значення формується шляхом метафоричного або метонімічного перенесення, що виходить за межі позначення кольору; згідно з цим, семантична структура колороніма може отримати широке коло похідних переносних позитивних і негативних оціночних значень;

- проведений аналіз дав змогу визначити колір як лінгвокультурний феномен, представлений у мовній картині французів у вигляді бінарних аксіологічних опозицій, що дало можливість виявити домінуюче оцінне ставлення до певного кольору; було виявлено, що в колірній концептосфері домінуюче позитивне значення мають кольори *rose, orange, violet*, негативне *blanc, noir, gris, rouge, jaune, bleu, vert*, однак практично всі колороніми є **амбівалентними**;

- як показало наше дослідження, основними кольорами, які беруть участь у формуванні енантіосемії є **білий, чорний, червоний, зелений, синій і жовтий** кольори, словосполучення, ідіоми, фразеологізми з іншими кольорами спектра присутні в обмеженій кількості, тобто ядерні колороніми є амбівалентними, вони формують розгалужений колірний образ, наслідком чого є мовна чи мовленнєва енантіосемія. Активним джерелом розвитку семантики колоронімів виступає художня література, поезія, тож **перспективою подальших досліджень** є аналіз особливостей семантичного наповнення та функціонування колірної лексики у французькій художній літературі різних періодів, що може виявити різне сприйняття французів, починаючи від Середньовіччя до наших часів.

БІБЛІОГРАФІЯ:

- Бахилина, Н. (1975)** История цветообозначений в русском языке: монография. Москва: Наука, 288 с. (*Bakhilina, N. Istoriia tsvetooboznacheniia v russkom iazyke: monografiia. Moskva: Nauka, 288 s.*)
- Бедондзе, Л. (1997)** Фразеологические единицы с компонентом цвета в немецком, русском и осетинском языках: автореф. дис. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.04. Москва, 22 с. (*Bedoidze, L. Frazеologicheskie edinitsty s komponentom tsveta v nemetskom, russkom i osetinskom iazykakh: avtoref. dis. ... kand. filol. nauk: spets. 10.02.04. Moskva, 22 s.*)
- Вежбицкая, А. (1996)** Язык. Культура. Познание. Москва: Русские словари, 416 с. (*Vezhbitskaia, A. Iazyk. Kultura. Poznanie. Moskva: Russkie slovari, 416 s.*)
- Давидян, З. (2008)** Способы перевода цветообозначений с французского языка на испанский. // *Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 2. Языкознание*, Вып. 7, с. 134 – 137. (*Davidian, Z. Sposoby perevoda tsvetooboznacheniia s frantsuzskogo iazyka na ispanskii. // Vestnik Volgogradskogo gosudarstvennogo universiteta. Serii 2. Iazykoznanie*, Вып. 7, с. 134 – 137.)
- Дзівак, О. (1975)** Про систему назв кольорів у сучасній українській літературній мові. // *Українське мовознавство*, Вип. 3, с. 25 – 31. (*Dzivak, O. Pro systemu nazv koloriv u suchasni ukrainiskii literaturnii movi. // Ukrainske movoznavstvo*, Вып. 3, с. 25 – 31.)
- Жаркынбекова, Ш. (1999)** Моделирование концепта как метод выявления этнокультурной специфики. // *Мат-лы IX Конгр. МАПРЯЛ*. Братислава, с. 68 – 71. (*Zharkynbekova, Sh. Modelirovanie kontsepta kak metod vyjavleniia ehtnokulturnoi spetsifiki. // Mat-ly IX Kongr. MAPRIAL. Bratislava, s. 68 – 71.*)
- Исаев, А. (2006)** Феномен цвета в контексте бытия человека: опыт философского анализа: автореф. дис. ... канд. филос. наук: спец. 09.00.01. Магнитогорск, 24 с. (*Isaev, A. Fenomen tsveta v kontekste bytiia cheloveka: opyt filosofskogo analiza: avtoref. dis. ... kand. filos. nauk: spets. 09.00.01. Magnitogorsk, 24 s.*)
- Іншаков, А. (2013)** Теоретичні засади дослідження колірної лексики в мовознавстві. // *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*, Вип. 9, с. 188 – 195. (*Inshakov, A. Teoretychni zasady doslidzhennia kolirnoi leksyky v movoznavstvi. // Filolohichni studii: Naukovyi visnyk Kryvorizkoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*, Вып. 9, с. 188 – 195.)
- Кириченко, А. (1960)** Структурно-семантичні типи назв кольорів в східнослов'янських мовах. // *Питання українського мовознавства*, кн. IV. Львів, с. 127 – 136. (*Kyrychenko, A.*

Strukturno-semantychni typy nazv koloriv v skhidnoslovianskykh movakh. // *Pytannia ukrainskoho movoznavstva*, kn. IV. Lviv, s. 127 – 136.)

- Клар, Г. (2004)** Тест Люшера. Психология цвета. Цветовой личностный тест: практическое пособие. Минск: Харвест, с. 127–171. (*Klar, G. Test Liushera. Psikhologiya tsveta. Tsvetovoi lichnostnyi test: prakticheskoe posobie. Minsk: Kharvest, s. 127 – 171.*)
- Клюева, В. (1956)** Прилагательные, обозначающие цвет, во фразеологических единицах. Уч. зап. 1-го МГПИИЯ, Том X. Москва, с. 3–18. (*Kliueva, V. Prilagatelnye, oboznachaiushchie tsvet, vo frazeologicheskikh edinitsakh. Uch. zap. 1-go MGPIIA, Tom X. Moskva, s. 3–18.*)
- Ковальська, І. (1999)** Особливості відтворення стилістичної семантики колірних лексем у перекладі (на матеріалі української та англійської мов). // *Мовознавство*, № 4 – 5. с. 67 – 70. (*Kovalska, I. Osoblyvosti vidtvorennia stylistychnoi semantyky kolirnykh leksem u perekladі (na materialі ukrainskoi ta anhliiskoi mov). // MovoZnavstvo, no 4–5. s. 67–70.*)
- Козлова, Н. (2010)** Когнитивный механизм метафоризации цвета (на материале фразеологизмов с колоративами green / зеленый): автореф. дис. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.19. Иркутский государственный лингвистический университет. Иркутск, 25 с. (*Kozlova, N. Kognitivnyi mekhanizm metaforizatsii tsveta (na materiale frazeologizmov s kolorativami green / zelenyi): avtoref. dis. ... kand. filol. nauk: spets. 10.02.19. Irkutskii gosudarstvennyi lingvisticheskii universitet. Irkutsk, 25 s.*)
- Латинско-русский словарь (ЛРС) (1976)** Латинско-русский словарь (ЛРС) (сост. И. Х. Дворецкий). Москва: Русский язык, 1088 с. (*Latinsko-russkii slovar (LRS) (sost. I. Kh. Dvoretzkii). Moskva: Russkii iazyk, 1088 s.*)
- Люшер, М. (2004)** Четырехцветный человек, или путь к внутреннему равновесию. Цветовой личностный тест: практическое пособие. Минск: Харвест, с. 61 – 126. (*Liusher, M. Chetyrekhtsvetnyi chelovek, ili put k vnutrennemu ravnovesiiu. Tsvetovoi lichnostnyi test: prakticheskoe posobie. Minsk: Kharvest, s. 61 – 126.*)
- Масленникова, К. (1972)** Система цветообозначений современного французского языка: дис. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.05. Ленинград, 209 с. (*Maslennikova, K. Sistema tsvetooboznachenii sovremennoogo frantsuzskogo iazyka: dis. ... kand. filol. nauk: spets. 10.02.05. Leningrad, 209 s.*)
- Миронова, Л. (1993)** Семантика цвета в эволюции психики человека. // *Проблема цвета в психологии*. Москва: Наука, с. 172 – 188. (*Mironova, L. Semantika tsveta v ehvoliutsii psikhiki cheloveka. // Problema tsveta v psikhologii. Moskva: Nauka, s. 172 – 188.*)
- Михайлова, Т. (1994)** „Красный” в ирландском языке: понятие и способы его выражения. // *Вопросы языкознания*, № 6, с. 118 – 128. (*Mikhailova, T. „Krasnyi” v irlandskom iazyke: poniatie i sposoby ego vyrazheniia. // Voprosy iazykoznanii, no 6, s. 118 – 128.*)
- Мишеніна, Т. (2015)** Мовні засоби відтворення світлоного контрасту в художньому моделюванні імпресіоністичної реальності (на прикладі українського письма). // *Лінгвостилістичні студії*, Вип. 3, с. 102 – 109. (*Mishenina, T. Movni zasoby vidtvorennia svitlotnoho kontrastu v khudozhnomu modeliuvanni impresionistychnoi realnosti (na prykladi ukrainskoho pysma). // Linhvostylistychni studii, Vyp. 3, s. 102 – 109.*)
- Москович, В. (1960)** Система цветообозначений в современном английском языке. // *Вопросы языкознания*, № 6, с. 83 – 87. (*Moskovich, V. Sistema tsvetooboznachenii v sovremennom angliiskom iazyke. // Voprosy iazykoznanii, no 6, s. 83 – 87.*)
- Редька, І. (2006)** Структура концепту колір та особливості його мовленнєвого втілення у художніх фотизмах (на матеріалі американської жіночої поезії середини ХІХ – кінця ХХ ст.). // *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КНЛУ: філологія, педагогіка, психологія*, Вип. 13, с. 44 – 48. (*Redka, I. Struktura kontseptu kolir ta osoblyvosti yoho movlennievoho vtilennia u khudozhnikh fotyzmakh (na materialі amerykanskoi zhinochoi poezii seredyny XIX – kintsia XX st.). // Naukovyi visnyk kafedry YuNESKO KNLU: filolohiia, pedahohika, psykhologhiia, Vyp. 13, s. 44 – 48.*)
- Серов, Н. (2004)** Цвет культуры: психология, культурология, физиология. СПб: Речь, 417 с. (*Serov, N. Tsvet kultury: psikhologiya, kulturologiya, fiziologiya. SPb: Rech, 417 s.*)
- Соколова, К. (2016)** Структурно-семантические особенности фразеологизмов с цветовым компонентом в западно-романских языках (на материале испанского, французского и итальянского языков): дис. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.05.

- Санкт-Петербург, 231 с. (*Sokolova, K.* Strukturno-semanticke osobennosti frazeologizmov s tsvetovym komponentom v zapadno-romanskikh iazykakh (na materiale ispanskogo, frantsuzskogo i italianskogo iazykov): dis. ... kand. filol. nauk: spets. 10.02.05. Sankt-Peterburg, 231 s.)
- Тугушева, Ф. (2003)** Семантика цветообозначений в разносистемных языках (на материале балкарского, русского и французского языков): автореф. дис. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.19. Нальчик, 24 с. (*Tugusheva, F.* Semantika tsvetooboznachenii v raznosistemnykh iazykakh (na materiale balkarskogo, russkogo i frantsuzskogo iazykov): avtoref. dis. ... kand. filol. nauk: spets. 10.02.19. Nalchik, 24 s.)
- Фрумкина, Р. (1984)** Цвет, смысл, сходство. Аспекты психолингвистического анализа. Москва: Наука, 175 с. (*Frumkina, R.* Tsvet, smysl, skhodstvo. Aspekty psikholingvisticheskogo analiza. Moskva: Nauka, 175 s.)
- Чекалина, Е. (1972)** Историко-семасиологическое исследование прилагательных цвета во французском языке XI – XVI вв: автореф. дис. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.05. Ленинград, 22 с. (*Chekalina, E.* Istoriko-semasiologicheskoe issledovanie prilagatelnykh tsveta vo frantsuzskom iazyke XI – XVI vv: avtoref. dis. ... kand. filol. nauk: spets. 10.02.05. Leningrad, 22 s.)
- Berlin, B., Kay, P. (1969)** Basic Color Terms: their Universality and Evolution. Berkeley and Los Angeles: The University of California Press, 178 p.
- Brusatin, M. (1991)** A History of Colors. Boston: Shambhala, 172 p.
- Chabrol, J.-P. (1978)** Un homme de trop. M.: Editions militaires, 276 p.
- Gary, R. (1980)** Chien blanc. P.: Gallimard, 220 p.
- Gautier, Th. (1992)** Contes fantastiques, Onuphrius. Paris: Hachette, 256 p.
- Gautier, Th. (1838)** Une nuit de Cléopâtre. La Presse, 113 p.
- Girardet, J., Pécheur, J. (2012)** Echo A2: Méthode de français / CLE international, 151 p.
- Gracq, J. (2014)** Le Rivage des Syrtes. Paris: José Corti, 322 p.
- Hugo, V. (1949)** Notre-Dame de Paris. Moscou: Editions en langues étrangères, 308 p.
- Kristol, A. (1978)** Color. Les langues romanes devant le phénomène de la couleur. Berne: Francke. 409 p.
- Larousse (1990)** Larousse de la langue française / direction de J. Dubois. Larousse, 2109 p.
- Le petit Robert 1: dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française (1985)** Le petit Robert 1: dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française / by P. Robert; J. Rey-Debove; A. Rey. Paris: Le Robert, 2171 p.
- Marina, J.-A. (1999)** La selva del lenguaje. Introducción a un diccionario de los sentimientos. Barcelona: Anagrama, 198 p.
- Mollard-Desfour, A. (2008)** Dictionnaire de la couleur, mots et expressions d'aujourd'hui (Xxe – XXIe siècles). Le blanc. Paris: CNRS, 330 p.
- Mollard-Desfour, A. (2002)** Le dictionnaire des mots et expressions de couleur du XXe. Le rose. Paris: CNRS, 287 p.
- Mollard-Desfour, A. (2004)** Le dictionnaire des mots et expressions de couleur XXe – XXIe siècle. Le bleu. Paris: CNRS, 274 p.
- Mollard-Desfour, A. (2009)** Le dictionnaire des mots et expressions de couleur. XXe – XXIe siècle. Le rouge. Paris: CNRS, 452 p.
- Mollard-Desfour, A. (2010)** Le dictionnaire des mots et expressions de couleur. XXe – XXIe siècle. Le noir. Paris: CNRS, 290 p.
- Mollard-Desfour, A. (2011)** Le lexique de la couleur: de la langue à la culture ... et aux dictionnaires. *Revue d'Études Françaises*, „Du lexique au style”, n. 16, p. 89 – 109.
- Molinier, C. (2006)** Les termes de couleur en français. Essai de classification sémantico-syntaxique. *Cahiers de Grammaire*, vol. 30, p. 259 – 275.
- Pagani, C. (2001)** Le variazioni antropologico-culturali dei significati simbolici dei colori. Leitmotiv, p. 175 – 197.

- Peyroutet, Cl. (1994)** Style et rhétorique. Paris: Nathan, 160 p.
- Simenon, G. (2013)** La première enquête de Maigret. Paris: Hachette, 189 p.
- Simenon, G. (2003)** Le Chien jaune. Livre de poche, 173 p.
- Simenon, G. (2004)** Maigret chez le ministre. Livre de poche, 192 p.
- Simenon, G. (1968)** Romans, Maigret et le corps sans tête. M., Progrès, 520 p.
- Simenon, G. (1968)** Romans, Maigret et l'homme au banc. M., Progrès, 520 p.
- Tornay, S. (1978)** Voir et Nommer les couleurs. Nanterre: Laboratoire d'Ethnologie et de Sociologie Comparative, 680 p.